

LEKTION, VECKA 5

Sketch of the solutions

DISCLAMER:

- These are only a sketch of the solutions. For the details, you are supposed to attend "lektion" and ask directly to the teachers.
- I have written this file very quickly, copying from my notes.
- There might be mistakes (if you find an error, let me know).
- The language is poor: it is a mix of poor Swedish and english.

PROBLEM 1

(a)

$$\begin{aligned}(\bar{B} \cdot \nabla)(\phi \bar{A}) &= (\bar{B} \cdot \nabla)(\phi \bar{A}) + (\bar{B} \cdot \nabla)(\phi \bar{A}) = \\&= \left\{ (\bar{b} \cdot \bar{n})(c\bar{a}) + (\bar{b} \cdot \bar{n})(c\bar{a}) = (\bar{b} \cdot \bar{n}c)(\bar{a}) + c(\bar{b} \cdot \bar{n})(\bar{a}) = \bar{a}(\bar{b} \cdot \bar{n}c) + c(\bar{b} \cdot \bar{n})\bar{a} \right\} = \\&= \bar{A}(\bar{B} \cdot \nabla \phi) + \phi(\bar{B} \cdot \nabla) \bar{A} = \bar{A}(\bar{B} \cdot \nabla \phi) + \phi(\bar{B} \cdot \nabla) \bar{A}\end{aligned}$$

(b)

$$\begin{aligned}(\bar{B} \cdot \nabla)(\bar{A} \times \bar{B}) &= -\bar{B} \times (\bar{B} \cdot \nabla) \bar{A} + \bar{A} \times (\bar{B} \cdot \nabla) \bar{B} \\(\bar{B} \cdot \nabla)(\bar{A} \times \bar{B}) &= (\bar{B} \cdot \nabla)(\bar{A} \times \bar{B}) + (\bar{B} \cdot \nabla)(\bar{A} \times \bar{B}) = \\&= \left\{ \underbrace{(\bar{b} \cdot \bar{n})(\bar{a} \times \bar{b})}_{=c} + \underbrace{(\bar{b} \cdot \bar{n})(\bar{a} \times \bar{b})}_{=c} = ((c\bar{a}) \times \bar{b}) + (\bar{a} \times (c\bar{b})) = -\bar{b} \times (c\bar{a}) + \bar{a} \times (c\bar{b}) \right\} = \\&= -\bar{b} \times ((\bar{b} \cdot \bar{n})\bar{a}) + \bar{a} \times ((\bar{b} \cdot \bar{n})\bar{b}) \Big\} = \\&= -\bar{B} \times (\bar{B} \cdot \nabla) \bar{A} + \bar{A} \times (\bar{B} \cdot \nabla) \bar{B}\end{aligned}$$

PROBLEM 2

(a) $\nabla r = \hat{e}_r$

$$\nabla r = \frac{\partial r}{\partial r} \hat{e}_r + \frac{1}{r} \frac{\partial r}{\partial \theta} \hat{e}_\theta + \frac{1}{r \sin \theta} \frac{\partial r}{\partial \varphi} \hat{e}_\varphi = \frac{\partial r}{\partial r} \hat{e}_r = \hat{e}_r$$

$$(b) \quad \nabla \cdot \vec{r} = 3$$

$$\nabla \cdot \vec{r} = \frac{1}{r^2} \frac{\partial}{\partial r} (r^2 r) + \frac{1}{r \sin \theta} \frac{\partial}{\partial \theta} (\sin \theta 0) + \frac{1}{r \sin \theta} \frac{\partial}{\partial \varphi} (0) = \frac{1}{r^2} \frac{\partial}{\partial r} (r^3) = \frac{3r^2}{r^2} = 3$$

$$(c) \quad \nabla \times \vec{r} = \vec{0}$$

$$\nabla \times \vec{r} = \left(\frac{1}{r \sin \theta} \frac{\partial}{\partial \theta} (\sin \theta 0) - \frac{1}{r \sin \theta} \frac{\partial}{\partial \varphi} (0) \right) \hat{e}_r + \left(\frac{1}{r \sin \theta} \frac{\partial r}{\partial \varphi} - \frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial r} (r 0) \right) \hat{e}_\theta + \left(\frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial r} (r 0) - \frac{1}{r} \frac{\partial r}{\partial \theta} \right) \hat{e}_\varphi = \vec{0}$$

PROBLEM 3

Visa med indexräkning att:

$$(a) \quad \nabla \cdot (\vec{r} \times \nabla \phi) = 0$$

$$\left. \begin{aligned} \vec{v} &= \vec{r} \times \nabla \phi \\ \nabla \cdot \vec{v} &= v_{i,i} \\ v_i &= (\vec{r} \times \nabla \phi)_i = \varepsilon_{ijk} r_j (\nabla \phi)_k \end{aligned} \right\} \Rightarrow \nabla \cdot (\vec{r} \times \nabla \phi) = (\varepsilon_{ijk} r_j (\nabla \phi)_k)_{,i} = \varepsilon_{ijk} r_{j,i} (\nabla \phi)_k + \varepsilon_{ijk} r_j (\nabla \phi)_{k,i}$$

Men $r_{i,j} \neq 0$ bara om $i = j$. Men om $i = j$, så $\varepsilon_{ijk} = 0$. Så, den första termen är noll. För den andra termen, vi kan notera att $\varepsilon_{ijk} = -\varepsilon_{jik}$. Så

$$\varepsilon_{ijk} r_j (\nabla \phi)_{k,i} = -r_j \varepsilon_{jik} (\nabla \phi)_{k,i} = -r_j [\nabla \times \nabla \phi]_j = -\vec{r} \cdot (\nabla \times \nabla \phi)$$

Men från Kapitel 12 vi känner att $\nabla \times \nabla \phi = 0$. Så

$$\nabla \cdot (\vec{r} \times \nabla \phi) = 0$$

$$(b) \quad \nabla \cdot (\nabla \psi \times \nabla \phi) = 0$$

$$\left. \begin{aligned} \vec{v} &= \nabla \psi \times \nabla \phi \\ \nabla \cdot \vec{v} &= v_{i,i} \\ v_i &= (\nabla \psi \times \nabla \phi)_i = \varepsilon_{ijk} (\nabla \psi)_j (\nabla \phi)_k \end{aligned} \right\} \Rightarrow \nabla \cdot (\nabla \psi \times \nabla \phi) = (\varepsilon_{ijk} (\nabla \psi)_j (\nabla \phi)_k)_{,i} =$$

$$= \varepsilon_{ijk} (\nabla \psi)_{j,i} (\nabla \phi)_k + \varepsilon_{ijk} (\nabla \psi)_j (\nabla \phi)_{k,i} =$$

(vi kan notera att $\varepsilon_{ijk} = \varepsilon_{kji}$ $\varepsilon_{ijk} = -\varepsilon_{jik}$. Så)

$$\begin{aligned} &= \varepsilon_{kij} (\nabla \psi)_{j,i} (\nabla \phi)_k - \varepsilon_{jik} (\nabla \psi)_j (\nabla \phi)_{k,i} = \\ &= (\nabla \times (\nabla \psi))_k (\nabla \phi)_k - (\nabla \psi)_j (\nabla \times (\nabla \phi))_j = \\ &= (\nabla \times (\nabla \psi)) \cdot \nabla \phi - \nabla \psi \cdot (\nabla \times (\nabla \phi)) = 0 \end{aligned}$$

därför att rotationen av gradienten är noll.

PROBLEM 4

(a) $\nabla(\bar{a} \cdot \bar{r}) = \bar{a}$

Vi kan använda (11.26):

$$\begin{aligned}\nabla(\bar{a} \cdot \bar{r}) &= (\bar{r} \cdot \nabla)\bar{a} + (\bar{a} \cdot \nabla)\bar{r} + \bar{r} \times (\nabla \times \bar{a}) + \bar{a} \times (\nabla \times \bar{r}) = \\ &= \{\text{Alla termer med derivator av } \bar{a} \text{ är noll eftersom } \bar{a} \text{ är en konstant vektor. Kvar blir}\} = \\ &= (\bar{a} \cdot \nabla)\bar{r} + \bar{a} \times (\nabla \times \bar{r}) = \\ &= \{\text{Men } \nabla \times \bar{r} = \bar{0} \text{ som framgår av (10.63), vilket ger}\} = \\ &= (\bar{a} \cdot \nabla)\bar{r} = \left(A_x \frac{\partial}{\partial x} + A_y \frac{\partial}{\partial y} + A_z \frac{\partial}{\partial z} \right) \bar{r} = \\ &= a_x \underbrace{\frac{\partial \bar{r}}{\partial x}}_{=\hat{e}_x} + a_y \underbrace{\frac{\partial \bar{r}}{\partial y}}_{=\hat{e}_y} + a_z \underbrace{\frac{\partial \bar{r}}{\partial z}}_{=\hat{e}_z} = a_x \hat{e}_x + a_y \hat{e}_y + a_z \hat{e}_z = \bar{a}\end{aligned}$$

(b) $\nabla \cdot (\phi(r) \bar{r}) = 3\phi(r) + r \frac{d\phi}{dr}$

Med (11.22) får vi

$$\begin{aligned}\nabla \cdot (\phi(r) \bar{r}) &= \underbrace{\nabla \phi(r)}_{=\frac{\partial \phi}{\partial r} \hat{e}_r} \cdot \bar{r} + \phi(r) \underbrace{\nabla \cdot \bar{r}}_{=3} = \frac{\partial \phi}{\partial r} \hat{e}_r \cdot \bar{r} + 3\phi(r) = \\ &= \frac{\partial \phi}{\partial r} \hat{e}_r \cdot (r \hat{e}_r) + 3\phi(r) = 3\phi(r) + r \frac{d\phi}{dr}\end{aligned}$$

(c) $\nabla \cdot ((\bar{r} \times \bar{a}) \times \bar{r}) = -2\bar{a} \cdot \bar{r}$

Vi börjar med uttrycket (11.24):

$$\begin{aligned}\nabla \cdot ((\bar{r} \times \bar{a}) \times \bar{r}) &= \bar{r} \cdot (\nabla \times (\bar{r} \times \bar{a})) - (\bar{r} \times \bar{a}) \cdot \underbrace{(\nabla \times \bar{r})}_{=0} = \bar{r} \cdot (\nabla \times (\bar{r} \times \bar{a})) = \\ &= \{\text{Vi fortsätter med (11.25) och använder resultaten i Övningarna 11.3(b) och 10.5(b)}\} = \\ &= \bar{r} \cdot \left(\underbrace{(\bar{a} \cdot \nabla)\bar{r}}_{=\bar{a}} - \bar{a} \underbrace{(\nabla \cdot \bar{r})}_{=3} - \underbrace{(\bar{r} \cdot \nabla)\bar{a}}_{=0} + \bar{r} \underbrace{(\nabla \cdot \bar{a})}_{=0} \right) = \bar{r} \cdot (\bar{a} - 3\bar{a}) = -2\bar{a} \cdot \bar{r}\end{aligned}$$

(d) $\nabla \times (\phi(r) \bar{r}) = \bar{0}$

Med (11.23) har vi

$$\nabla \times (\phi(r) \bar{r}) = \underbrace{\nabla \phi(r)}_{=\frac{d\phi}{dr} \hat{e}_r} \times \bar{r} + \phi \underbrace{\nabla \times \bar{r}}_{=0} = \frac{d\phi}{dr} \hat{e}_r \times \bar{r} = \frac{d\phi}{dr} \hat{e}_r \times r \hat{e}_r = 0$$

PROBLEM 5

Visa att:

$$\nabla \times (\vec{r} \times \nabla \phi) + \nabla (\vec{r} \cdot \nabla \phi) = \vec{r} \nabla^2 \phi - \nabla \phi$$

Vi måste beräkna $\nabla \times (\vec{r} \times \nabla \phi) + \nabla (\vec{r} \cdot \nabla \phi)$.

Vi börjar med den första termen

$$\begin{aligned} \nabla \times (\vec{r} \times \nabla \phi) &\stackrel{(12.25)}{=} \underbrace{(\nabla \phi \cdot \nabla) \vec{r}}_{=\nabla \phi} - \underbrace{\nabla \phi (\nabla \cdot \vec{r})}_{=3} - \underbrace{(\vec{r} \cdot \nabla) \nabla \phi}_{=0} + \underbrace{\vec{r} (\nabla \cdot \nabla \phi)}_{=\nabla^2 \phi} = \\ &= \nabla \phi - 3 \nabla \phi - (\vec{r} \cdot \nabla) \nabla \phi + \vec{r} \nabla^2 \phi \end{aligned}$$

Med den andra termen, vi får

$$\begin{aligned} \nabla (\vec{r} \cdot \nabla \phi) &\stackrel{(12.26)}{=} \underbrace{(\nabla \phi \cdot \nabla) \vec{r}}_{=\nabla \phi} + \underbrace{(\vec{r} \cdot \nabla) \nabla \phi}_{=0} + \underbrace{\nabla \phi \times (\nabla \times \vec{r})}_{=0} + \underbrace{\vec{r} \times (\nabla \times \nabla \phi)}_{(12.15)} = \\ &= \nabla \phi + (\vec{r} \cdot \nabla) \nabla \phi \end{aligned}$$

Så, uttrycket blir

$$\begin{aligned} \nabla \times (\vec{r} \times \nabla \phi) + \nabla (\vec{r} \cdot \nabla \phi) &= \nabla \phi - 3 \nabla \phi - (\vec{r} \cdot \nabla) \nabla \phi + \vec{r} \nabla^2 \phi + \nabla \phi + (\vec{r} \cdot \nabla) \nabla \phi = \\ &= \vec{r} \nabla^2 \phi - \nabla \phi \end{aligned}$$

PROBLEM 6

Betrakta vektorfältet $\vec{A} = \omega \rho \hat{e}_\varphi$ (i cylindrisk koordinat) och sfären S (radie R och centrum i origo).

Visa att

$$\oint_S \vec{A} \times d\vec{S} = -\frac{8}{3} \pi R^3 \omega \hat{e}_z$$

Vi kan använda $\oint_S d\vec{S} \times \vec{A} = \iiint_V dV \nabla \times \vec{A}$. Så, vi har,

$$\oint_S \vec{A} \times d\vec{S} = -\oint_S d\vec{S} \times \vec{A} = -\iiint_V \nabla \times \vec{A} dV$$

Vi kan beräkna rotationen av vektorfältet $\vec{A} = \omega \rho \hat{e}_\varphi$ (i ett cylindriskt koordinatsystem) med uttryck (11.45).

$$\begin{aligned} \nabla \times \vec{A} &= \left(\frac{1}{\rho} \frac{\partial A_z}{\partial \varphi} - \frac{\partial A_\varphi}{\partial z} \right) \hat{e}_\rho + \left(\frac{\partial A_\rho}{\partial z} - \frac{\partial A_z}{\partial \rho} \right) \hat{e}_\varphi + \left(\frac{1}{\rho} \frac{\partial \rho A_\varphi}{\partial \rho} - \frac{1}{\rho} \frac{\partial A_\rho}{\partial \varphi} \right) \hat{e}_z \\ \nabla \times (\omega \rho \hat{e}_\varphi) &= \left(-\frac{\partial \omega \rho}{\partial z} \right) \hat{e}_\rho + \left(\frac{1}{\rho} \frac{\partial \omega \rho^2}{\partial \rho} \right) \hat{e}_z = 2\omega \hat{e}_z \end{aligned}$$

Så, integralen blir,

$$\begin{aligned} \oint_S \omega \rho \hat{e}_\varphi \times d\vec{S} &= -\oint_S d\vec{S} \times (\omega \rho \hat{e}_\varphi) = -\iiint_V \nabla \times (\omega \rho \hat{e}_\varphi) dV = -\iiint_V 2\omega \hat{e}_z dV = \\ &= -2\omega \hat{e}_z \iiint_V dV = -\frac{8}{3} \pi R^3 \omega \hat{e}_z \end{aligned}$$

där $\iiint_V dV = V$ är volymen av sfären, $V = \frac{4}{3} \pi R^3$.

PROBLEM 7

Betrakta vektorfältet $\vec{A} = -\omega z \hat{e}_y + \omega y \hat{e}_z$ och kurvan L . L är en ellips som ligger i xy -planet med centrum i origo, radier a och b och som genomlöps i negativ led runt z -axeln.

Visa att:

$$\oint_L \vec{A} \times d\vec{r} = 2\pi ab\omega \hat{e}_y$$

Vi kan använda sats: $\oint_L d\vec{r} \times \vec{A} = \iint_S d\vec{S} \times \nabla \times \vec{A}$.

Rotation av vektorfältet $\vec{A} = -\omega z \hat{e}_y + \omega y \hat{e}_z$ kan beräknas med uttryck (10.3). Vi får

$$\nabla \times \vec{A} = 2\omega \hat{e}_x$$

Så, integralen blir

$$\oint_L \vec{A} \times d\vec{r} = -\oint_L d\vec{r} \times \vec{A} = -\iint_S d\vec{S} \times \nabla \times \vec{A} = \iint_S (\nabla \times \vec{A}) \times d\vec{S} = \iint_S 2\omega \hat{e}_x \times d\vec{S}$$

L är en ellips som ligger i xy -planet med centrum i origo, med redier a och b och som genomlöps i negativ led runt z -axeln. Så, normalen är $-\hat{e}_z$ och area av ellipsen är πab . Därför, $d\vec{S} = -\hat{e}_z dS$. Integralen blir

$$\begin{aligned} \oint_L \vec{A} \times d\vec{r} &= \iint_S 2\omega \hat{e}_x \times d\vec{S} = \iint_S 2\omega \hat{e}_x \times (-\hat{e}_z) dS = -\iint_S 2\omega \underbrace{\hat{e}_x \times \hat{e}_z}_{=-\hat{e}_y} dS = \\ &= \iint_S 2\omega \hat{e}_y dS = 2\omega \hat{e}_y \iint_S dS = 2\pi ab\omega \hat{e}_y \end{aligned}$$

PROBLEM 8

Elektriska fältet $\vec{E}$ har den skalära potentialen Φ och det magnetiska fältet $\vec{B}$ har vektorpotentialen $\vec{A}$.

Vi kan därmed skriva

$$\vec{E} = -\nabla \Phi$$

$$\vec{B} = \nabla \times \vec{A}$$

Påstående (a): $\Phi(\vec{r}) = \Phi_0 = \text{konstant}$. Med hjälp av (11.22) fås

$$\nabla \cdot (\Phi \vec{B}) = \underbrace{\vec{B} \cdot \nabla \Phi}_{=\vec{E}} + \underbrace{\Phi \nabla \cdot \vec{B}}_{=\nabla \times \vec{A}} = \vec{B} \cdot \vec{E} + \underbrace{\Phi \nabla \cdot \nabla \times \vec{A}}_{=0} = \vec{E} \cdot \vec{B}$$

se övning 11.2(a)

Med Gauss' sats kan vi skriva

$$\begin{aligned} \iiint_V \vec{E} \cdot \vec{B} dV &= \iiint_V \nabla \cdot (\Phi \vec{B}) dV \underset{\text{Gauss'sats}}{=} \iint_S \underbrace{\Phi \vec{B} \cdot d\vec{S}}_{\substack{\Phi=\Phi_0 \\ \text{på } S}} = \Phi_0 \iint_S \vec{B} \cdot d\vec{S} \underset{\text{Gauss'sats}}{=} \\ &\underset{\text{Gauss'sats}}{=} \Phi_0 \iint_V \nabla \cdot \underbrace{\vec{B}}_{=\nabla \times \vec{A}} dV = \Phi_0 \iint_V \underbrace{\nabla \cdot \nabla \times \vec{A}}_{=0} dV = 0 \end{aligned}$$

se (11.16)

Påstående (b): $\vec{E}$ är parallell med normalen $\hat{n}$ överallt på S . Vi kan skriva $\vec{E} \times d\vec{S} = \vec{0}$ på ytan S .

Med hjälp av (11.24) fås

$$\nabla \cdot (\bar{A} \times \bar{E}) = \bar{E} \cdot (\nabla \times \bar{A}) - \bar{A} \cdot (\nabla \times \bar{E}) \Rightarrow \bar{E} \cdot (\nabla \times \bar{A}) = \nabla \cdot (\bar{A} \times \bar{E}) + \bar{A} \cdot (\nabla \times \bar{E})$$

Med Gauss' sats får vi

$$\begin{aligned} \iiint_V \bar{E} \cdot \underbrace{\bar{B}}_{=\nabla \times \bar{A}} dV &= \iiint_V \bar{E} \cdot (\nabla \times \bar{A}) dV = \iiint_V \left[\nabla \cdot (\bar{A} \times \bar{E}) + \bar{A} \cdot (\nabla \times \bar{E}) \right] dV = \\ &= \underbrace{\iint_S (\bar{A} \times \bar{E}) \cdot d\bar{S}}_{=\bar{A} \cdot (\bar{E} \times d\bar{S})} + \underbrace{\iiint_V \bar{A} \cdot (\nabla \times \nabla \Phi) dV}_{=0 \text{ se (11.15)}} = \underbrace{\iint_S \bar{A} \cdot (\bar{E} \times d\bar{S})}_{=0} = 0 \end{aligned}$$

Påstående (c): $\bar{B}$ är vinkelrät mot $\hat{n}$ överallt på S . Vi kan alltså skriva $\bar{B} \cdot d\bar{S} = 0$ på ytan S .

Med hjälp av (11.22) fås

$$\nabla \cdot (\Phi \bar{B}) = \bar{B} \cdot \underbrace{\nabla \Phi}_{=\bar{E}} + \Phi \underbrace{\nabla \cdot \bar{B}}_{=\nabla \times \bar{A}} = \bar{B} \cdot \bar{E} + \Phi \underbrace{\nabla \cdot \nabla \times \bar{A}}_{=0 \text{ se (11.16)}} = \bar{E} \cdot \bar{B}$$

Gauss' sats ger

$$\iiint_V \bar{E} \cdot \bar{B} dV = \iiint_V \nabla \cdot (\Phi \bar{B}) dV \underbrace{=}_{\text{Gauss'sats}} \iint_S \Phi \underbrace{\bar{B} \cdot d\bar{S}}_{=0} = 0$$

PROBLEM 9

$$\oiint_S d\bar{S} \times (\bar{v} \times \bar{r}) = \frac{8}{3} \pi \bar{v}$$

$$\text{Sats 15.2: } \oiint_S d\bar{S} \times \bar{v} = \iiint_V (\nabla \times \bar{v}) dV$$

Så:

$$\oiint_S d\bar{S} \times (\bar{v} \times \bar{r}) = \iiint_V (\nabla \times (\bar{v} \times \bar{r})) dV$$

$$\text{Med (11.25): } \nabla \times (\bar{v} \times \bar{r}) = 2\bar{v}$$

$$\oiint_S d\bar{S} \times (\bar{v} \times \bar{r}) = \iiint_V (\nabla \times (\bar{v} \times \bar{r})) dV = \iiint_V (2\bar{v}) dV = 2\bar{v} \iiint_V dV = 2\bar{v} V = \frac{8}{3} \pi \bar{v}$$

Därför volymen av en sfär med radie $R=1$ är $V = \frac{4}{3} \pi$.